

Maria och Esters perspektiv på samhällsutvecklingen

Alla dessa förändringar gjorde att det var två helt olika världar som Maria år 1814 och Ester år 1914 levde. Inte minst berodde skillnaden på den industrialisering som Sverige påbörjade i slutet av 1800-talet.

Maria kunde läsa och bara skriva sitt namn. Ester hade gått sex år i folkskola och läste och skrev obehindrat. För henne var det naturligt att läsa dagstidningar och en och annan bok. Sedan 1842 fanns lag om att det skulle finnas minst en fast skola i varje församling.

En skola under 1900-talets början

Marias kläder var hemvävda och hemsydda. Hennes enda par skor hade byskomakaren gjort. Esters kläder var sydda av ylle- och bomullstyg från textilfabrikerna. Skorna var fabriksgjorda.

Om Maria skulle någonstans fick hon gå. Möjligen kunde hon få åka med någon hästskjuts. I Esters Norrköping hundra år senare låg det ångbåtar vid kajerna i hamnen. Med dem kunde man åka tvärs genom Sverige till Göteborg på **Göta kanal**. Göta kanal som blev klar 1832 hade följts av andra kanalbyggen. Men kanaltrafiken hade fått konkurrens. I början av 1900-talet fanns ett nät av **järnvägar** över landet. Utvecklingen hade gått snabbt sedan de första järnvägarna blev klara på 1850-talet. Från järnvägsstationen i Norrköping kunde man snabbt ta sig till alla delar av landet. Däremot var bilar fortfarande sällsynta.

Viktigare var velocipeden, eller **cykeln** som allt fler började säga. Det kunde arbetare som Esters far också ha råd att skaffa. Cykeln var nog den dyraste ägodelen som familjen hade.

I Marias värld styrde dagsljuset verksamheten. Ljuset från den öppna spisen eller talgljuset kunde tillfälligt skingra nattmörkret. Ester var van vid fotogenlampan och elektriskt ljus som började bli allt vanligare. Många städer ordnade med gatubelysning och byggde ordentliga vatten- och avloppssystem. Som vi har sett var industriarbetarnas bostäder trånga och dåliga men efter hand förbättrades bostäderna.

Marias möjligheter i livet var begränsade. Hon kunde fortsätta att tjäna som piga. Som torpardotter kunde hon kanske gifta sig med en torpare eller soldat. En bondson som skulle ärva egen gård gifte sig oftast med en bonddotter som ägde eller kunde ärva egen jord. När Marias föräldrar dog ärvde sönerna dubbelt så mycket som döttrarna. Lika arvsrätt för män och kvinnor infördes först år 1845. På Marias tid blev kvinnorna inte ens myndiga. År 1863 blev en ogift kvinna myndig vid 25 års ålder.

Esters möjligheter och rättigheter var lite större men någon jämställdhet mellan könen var det ännu inte frågan om. Hon kunde, om hon ville, fortsätta i textilfabriken. Men i staden fanns det även andra möjligheter till arbete. Världen var något mer öppen för Ester. Hon kunde sätta sig på tåget och söka arbete i Stockholm om hon hade lust. Och kanske det mest spännande av allt: om hon fick ihop pengar till biljetten kunde hon emigrera till Amerika. Mer än en miljon svenskar gjorde det.

Fördjupningsfrågor

Beskriv och förklara på ett lite mer djupgående sätt om skillnader och vardagsliv för Maria och Ester.

1. Beskriv och förklara vilket som är den största förändringen och skillnaden mellan Marias och Esters liv?
2. Beskriv och förklara hur du tror framtiden såg ut för de båda flickorna?
3. Vem av flickorna anser du hade mest möjligheter och i så fall varför?
4. Fanns det någon jämställdhet mellan man och kvinna under dessa tidsepoker?
5. Varför tror du att många svenskar tog beslut att emigrera till Amerika?